

ISSN 2073-333X
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№12 (146) 2020

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМЫ МЕН ӨМІРІ
НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА
SCIENCE AND LIFE OF KAZAKHSTAN

Жаңа Жылмен!
С Новым годом!

Құрылтайшы:

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН КРИМИНОЛОГИЯЛЫҚ КЛУБЫ

Учредитель:

МЕЖДУНАРОДНЫЙ КАЗАХСТАНСКИЙ КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ КЛУБ

Founder:

INTERNATIONAL KAZAKHSTAN CRIMINOLOGY CLUB

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМЫ МЕН ӨМІРІ НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА SCIENCE AND LIFE OF KAZAKHSTAN

№12 (146)
2020

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENCE JOURNAL

Бас редактор – **Алауханов Е.О.** «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері», заң
ғылымдарының докторы, профессор

Главный редактор – **Алауханов Е.О.** «Заслуженный деятель Казахстана», доктор
юридических наук, профессор

Editor-in-chief – **Alaukhanov Ye.O.** «Honored Worker of the Republic of Kazakhstan», doctor
of Law Sciences, professor

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENTS

ЗАҢ ҒЫЛЫМЫ – ЮРИДИЧЕСКАЯ НАУКА – LAW SCIENCE

Алаева Гульназ Турсуновна, Рехсон Светлана Николаевна К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННЫХ ВОЗМОЖНОСТЯХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ СПЕЦИАЛИСТА В ОЦЕНКЕ ИСТОЧНИКОВ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ ПО УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ.....	19
Алаева Гульназ Турсуновна, Рехсон Светлана Николаевна О НЕКОТОРЫХ ИТОГАХ ОБСУЖДЕНИЯ КОНЦЕПЦИИ ПРОЕКТА ЗАКОНА «О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ И ДОПОЛНЕНИЙ В НЕКОТОРЫЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ АКТЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ПО ВОПРОСАМ СОВЕРШЕСТВОВАНИЯ СУДЕБНО-ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ» ...	23
Амирова Бота Кыдырхановна, Садуақасова Лаура Байкеновна ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ДАМУЫНА АЗАМАТТЫҚ ПРОЦЕСТІК КОДЕКСТІҢ МАҢЫЗЫ.....	27
Барсукова Ритта Анатольевна, Нарбинова Миргуль Майдановна, Утанов Мухтархан Айдарханович ИНСТИТУТ ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ: ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ.....	32
Байжуманова Айгерим Мажибековна, Серикова Лаура Серикқызы АҚПАРАТТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРДЫҢ ОБЪЕКТІСІ.....	40
Жумагулов Тимур Байжуманович, Дарибаев Ғалымжан Серікжанұлы ҚҰҚЫҚТЫҚ САНАНЫҢ ДЕФОРМАЦИЯҒА ҰШЫРАУ ПРОЦЕСІ.....	44
Кайбжанов Марат Жолмагамбетович УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА КРАЖУ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН.....	49
Кайбжанов Марат Жолмагамбетович ПРИЧИНЫ И УСЛОВИЯ СОВЕРШЕНИЯ КРАЖ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	55
Хуандаг Бажай, Лавничак Артур МЕМЛЕКЕТТІК ЕГЕМЕНДІК ТУРАЛЫ ДЕКЛАРАЦИЯ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ДАМУЫНДАҒЫ ОРНЫ.....	64

ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМЫ – ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НАУКА – PEDAGOGICAL SCIENCE

Ажғалиев Марат Қайыржанұлы, Бекмашева Ақтоты Нығметқызы ПЕДАГОГ МАМАННЫҢ СӨЙЛЕУ МӘНЕРЛІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ПАЙДАЛАНАТЫН ШЕШЕНДІК ҚҰРАЛДАР («Педагогикалық шешендіктану» курсы негізінде).....	72
Айтмухаметова Куралай Узековна, Бисмильдина Динара Досымжановна БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ҰЖЫМДЫ БАСҚАРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ... ..	78
Ақынова Жібек Мұхтарқызы, Абдулина Меруерт Еркиновна ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ЖОБАЛЫҚ ӘДІСТЕМЕСІН ҚОЛДАНУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	83
Аманова Арай Кокораевна, Сармурзин Ербол Жанбырбаевич БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ.....	87
Ансоров Собир Муаззамович, Азизов Хусрав Умриддинович КОНТРОЛЬ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	90
Аслан Эльвира Асланқызы, Мұқашева Анар Бекетбаевна АРНАЙЫ БІЛІМДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРЫ БАР ОТБАСЫНЫҢ ПОЗИЦИЯЛАРЫНЫҢ АРНАЙЫ ТҮЛІЛІГІ.....	96
Aripzhan Gulnur Zhoiankyzy, Aydoskyzy Indira THE APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR MOTIVATING STUDENTS' SELF-EFFICIENCY.....	103

Dennis Soltys THE CONCEPTS OF SOCIAL, CULTURAL, AND HUMAN CAPITAL IN EDUCATION AND THEIR ROLE IN ECONOMIC GROWTH	130
Досжанова Гулсара Нуржигитовна ҚАШЫҚТЫҚТАН ТІЛДІ ОҚЫТУДАҒЫ ЗАМАНАУИ БАҒЫТТАР	135
Дүйсенбаев Абай Қабақбайұлы, Сулейменова Гүлжанат Жалеловна ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ПАТРИОТТЫҚА ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ТАРИХИ САНАНЫҢ ТАҒЫЛЫМДЫҚ НЕГІЗДЕРІ	140
Doszhanova Gulsara Nurzhigitovna MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH	143
Китибаева Альфия Каныбековна, Жанкуатова Сымбат Муратовна АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ДӘУІРІНДЕ ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ	146
Түлекова Гульмира Мухамеджановна, Бельгибаева Альфия Кабдуллоевна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ ПРОБЛЕМЫ ДЕСТРУКТИВНЫХ ОТНОШЕНИЙ	150

ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМЫ – ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ НАУКА – PHILOLOGICAL SCIENCE

Агабекова Балжан Нұртайқызы, Дукенбай Салтанат Әлімқожақызы ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНЕ ЕНГІЗУ НЕГІЗДЕРІ	155
Azimkhan Fariza Talgatkyzy, Zhambylkyzy Marina PHRASAL VERBS IN THE PRACTICE OF TEACHING ENGLISH	159
Begilda Aigerim Aidarkyzy, Abuova Akzharkyn Tileshovna COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A VALUE OF HUMANITY	
Begimbayeva Zhibek Saginbayevna, Utegenova Assel STUDY OF CENTRAL ASIAN NOMADS BY SCIENTIFIC SOCIETIES OF THE RUSSIAN EMPIRE (XVIII - BEGINNING OF XX CENTURIES)	166
Бисмилдына Динара Досымжановна, Айтмухаметова Куралай Узбековна ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ПУНКТУАЦИЯЛЫҚ БЕЛГІЛЕРДІ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	170
Дәдебаев Жанғара, Айтбаева Куннур Болатовна АБАЙДЫҢ «ҚАҚТАҒАН АҚ КҮМІСТЕЙ КЕҢ МАҢДАЙЛЫ» ӨЛЕҢІН ОРЫС, АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНЕ АУДАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	174
Джумабекова Айнагуль Алтаевна АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ ТӘЛІМ-ТӘРБИЕ ИДЕЯЛАРЫ	180
Ду Вэйянь ЗНАЧЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ БИЛИНГВАЛЬНОЙ ЛИЧНОСТИ	184
Мухамбеткалиева Роза Казиевна, Есентемір Назерке Сайлауқызы ФОЛЬКЛОР ЖАНРЛАРЫНДАҒЫ ЫРЫМДАР МЕН ТҮЙІМ СӨЗДЕР	188
Ескеева Мағрипа Қайнарбайқызы МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІ ЗЕРТТЕУДІҢ ЛИНГВОФИЛОСОФИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕМЕСІ	192
Оразбаева Фаузия Шамсиқызы ТІЛ БІЛІМІНІҢ РУХАНИ МҰРАСЫ	196
Оразбаева Фаузия Шамсиқызы, Оразалиева Эльмира Нұрланқызы ҰСТАЗ ШЕБЕРЛІГІ – БІЛІМ САПАСЫНЫҢ ӨЗЕГІ	201

ДӘБЕБАЕВ ЖАНҒАРА

Филология ғылымдарының докторы, профессор
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

АЙТБАЕВА КУННУР БОЛАТОВНА

2 курс магистранты
«Аударма ісі» мамандығы
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

АБАЙДЫҢ «ҚАҚТАҒАН АҚ КҮМІСТЕЙ КЕҢ МАҢДАЙЛЫ» ӨЛЕҢІН ОРЫС, АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНЕ АУДАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Түйін. Мақала Абай Құнанбаевтың «Қақтаған ақ күмістей кең маңдайлы» өлеңін түпнұсқадан және жолма-жол аудармадан орыс, ағылшын тілдеріне аудару мәселелерін зерттеуге арналған. Мақаланың мақсаты – берілген өлеңнің осы уақытқа дейін жасалған аудармаларының сапа деңгейін анықтау, аудармашылардың шешімдерін бағалау. Мақалада өлеңнің орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларының қолда бар нұсқалары салыстырмалы түрде жан-жақты талданады. Алғаш рет аталған өлеңнің көркемдік және мән-мағыналық ерекшеліктерін жеткізудегі аудармашылардың шеберліктері, аудару әдістері мен тәсілдері пайымдалып, Абай өлеңінің орыс, ағылшын тіліне аудару мәселелері жалпы көрсетіледі.

Түйінді сөздер: Абай, поэтикалық аударма, жолма-жол аударма, аударманың баламалығы, мағынаның сәйкестігі

Резюме. Статья посвящена изучению вопросов перевода стихотворения Абая Кунанбаева «Қақтаған ақ күмістей кең маңдайлы» [Белый лоб – серебро] с оригинала и подстрочника на русский и английский языки. Цель статьи – определить уровень переводов данного стихотворения, выполненных на сегодняшний день и оценить переводческие решения. В статье выполнен сравнительный анализ имеющихся поэтических переводов стихотворения на русский и английский языки. Впервые применительно к настоящему стихотворению рассматриваются мастерство переводчиков, передать художественные и семантические особенности стихотворения, методы и способы их перевода, а также анализируются вопросы переводов стихотворения Абая на русский и английский языки в целом.

Ключевые слова: Абай, поэтический перевод, перевод с подстрочника, эквивалентность перевода, точность значений

Summary. The article is devoted to studying questions of translating Abai Kunanbayev's poem "Qaqtagan aq kumistei ken mandaily" [Her brow is proud] from the original and interlinear translation into Russian and English. The purpose of the article is to determine the quality level of the given poem translations done till nowadays and to evaluate translation solutions. The authors provide a comparative analysis of existing poetic translations of the poem into Russian and English. For the first time ever, concerning the present poem, translators' skills of conveying the literary and semantic features of the poem, methods and ways of their translation have been considered and questions of translating Abai's poem into Russian and English have been analyzed in general.

Key words: Abai, poetic translation, interlinear, translation equivalence, accuracy of meaning

КІРІСПЕ. Ұлы Абай өлеңдері өзге тілде қалай сөйлейді? Бытырдан бері Абайдың 175 жылдық мерейтойына байланысты әлемдік деңгейде Абай өлеңдерін оқу эстафетасы жүріп жатыр. Көбі орысша аудармасын оқиды. Осы уақытқа дейін жасалған аудармалар қандай деңгейде деген сұрақ туындайды. Түпнұсқадағы түпкі ой, бейне басқа тілді оқырмандарға тура жете ме?

Аударма тәжірибесінде өлеңдерді аудару – аудармашы үшін ең қиын және күрделі міндеттердің бірі. Салыстырмалы күйде алғанның өзінде баламалығы жағынан бірдей тілдер жоқ. Ал «сөздің патшасы» өлең кез келген аудармашы

бағындыра алатын шың емес. Алайда аударманың маңыздылығы, қажеттігі барлық ықтимал қателіктерден әлдеқайда асып түседі. Сондықтан көптеген аудармашылар өздігінен немесе тапсырыс берушілер еркімен Абай атамыздың «болмасаң да ұқсап бақ» кеңесіндегі еңбектеніп, өз шамаларына қарай өлеңдерді аударады. Аударманың басты міндеті адекватты болу – поэзия аудармасының да маңызды талабы. Бұл салада қолданылатын «еркін аударма» түркі түпнұсқаның түпкі ойына, мағынасына қол жеткізсе, көбінесе қалған нәрселер кері ысырылады. Түпнұсқаның стилистикалық ерекшелігі, сөз саптауы, прагма-

тың орта бойлы қыздың суреті айтылмай отыр. Және де келесі фразеологиялық тіркестер аударылмаған: *Тіл байлайды, іш қайнайды*. Бұл түпнұсқа стилін ерекшелендіретін сөз тіркестері еді. Бұл тіркестер қыздың алқызыл беті мен тізілген тістеріне қызығушылықты суреттейді, ақынның ішкі сезімін сипаттайды. Бұл аударманың жетістіктері: түпнұсқаның шынайы мағынасы, сөздерінің әсемдігі мен лирикасы барынша жеткізілген. Өлең сөздері жақсы ұйқасып, түпнұсқаның әуезділігі, рифмасы мейлінше сақталған.

ҚОРЫТЫНДЫ. Біздің мақаламызда Абай Құнанбаевтың «Қақтаған ақ күмістей кең маңдайлы» өлеңінің түпнұсқадан орыс тіліне 3 жолма-жол аудармасы, орысша жолма-жол аударма негізінде орындалған 4 орыс, түпнұсқадан тікелей аударылған 1 орыс және 1 ағылшын тіліндегі көркем аудармалары қарастырылды. Түпнұсқа мен оның аудармалары арасындағы мағыналық, құрылымдық ерекшеліктерге мән берілді. Өз тарапымыздан өлеңнің алғашқы екі жолының жолма-жол орыс және ағылшын тілдеріне аудармалары жасалды. Оның үлгілері мынандай:

*Широкий лоб подобно белому шлифованному серебру,
Ясные черные глаза излучают свет.*

*A wide forehead is like polished white silver,
Clear black eyes shine light.*

Авторлық көзқарас негізінде ойға түйгеніміз,

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Абай (Ибрагим) Құнанбаев. Рукопись подстрочного перевода на русский язык к сборнику «Лирика и поэмы», Алма-Ата, 1944 – 214 с.
2. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жыйнағы. 1-Том, Өлеңдер мен поэмалар, Алматы: Қазақтың Мемлекеттік Көркем әдебиет баспасы, 1957 – 368 б.
3. Абай Құнанбаев. Лирика и поэмы, Москва: Государственное издательство «Художественная литература», 1940 – 208 с.
4. Абай Құнанбаев. Поэзия/Т. Рапопорт, Киев: «Мультимедийное издательство Стрельбицкого», 2018 г. – 32 с.
5. Абай Құнанбаевтың қолжазбасы. 4000 строк подстрочного перевода на русский язык. Алма-Ата, 1944 г. – 298 с.
6. Абай Тілі Сөздігі, Алматы: Қазақ ССР-нің Ғылым баспасы, 1968 – 734 б.
7. Абай. Тридцать семь стихотворений/Сост. и пер. М.Адибаев – Алматы: Дом Печати Эдельвейс, 2006 г. – 440 с.
8. Абай. Энциклопедия. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас редакциясы, «Атамұра» баспасы, 1995 – 720 б.
9. Гарбовский, Н.К. Теория перевода: Учебник. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.
10. Русско-казахский словарь, URL: <https://sozdiik.kz/>, интернет-ресурс
11. Словари и энциклопедии на Академике, URL: <https://dic.academic.ru/>, интернет-ресурс
12. Abai Kunanbayev. Selected poems. Translated from Russian, Alma-Ata: "Zhazuzhy", 1985 – 176 pp.